

CSÁBITÁS

Bájos lányregény, gótikus mese

PETHŐ RÉKA

CULLINAN LÁNYREGÉNYNEK ÁLCÁZOTT REGÉNYE SÖTÉT MESÉT REJT.

A Csábítás címmel magyarul most először megjelenő Thomas P. Cullinan-regény 1966-ban íródott, 1971-ben elkészült első filmes adaptációja Clint Eastwood főszereplésével (*A tizedes háreme*), azóta pedig gyakorlatilag elfelejtődött. A mindössze négy regényt és néhány színdarabot jegyző író művei mind történelmi témát dolgoznak fel, a *Csábítás* esetében sincs ez másként. Ami miatt ez a mű mégis különösen érdekes, az a lélektani közeg, amelyet női hősei segítségével Cullinan megfest: a magát teljes terjedelmében bájos lányregénynek álcázó mű sötét, gótikus mesét rejt. A történet az amerikai polgárháború idején játszódik, amikor egy déli lányiskola egyik növendéke az erdőben egy sebesült északi katonát talál. John McBurney tizedest az iskola lakói, őt növendék, az iskola két vezetője és fekete szolgálójuk befogadják azzal az indokkal, hogy keresztény kötelességük ápolni a férfit, amíg annak sérült lába meg nem gyógyul. A valóságban azonban arról van szó, hogy örülnek mindannak az izgalomnak, amit a férfi érkezése jelent.

Cullinan úgy meséli el a történetet, hogy minden fejezetet más-más szereplő beszél el: mind a tanulók és a szolgáló, mind az intézet két vezetője – kizárólag a nők, a tizedes csak az elbeszélés tárgya, sosem az alanya. A folyamatos nézőpontváltás mellett is nagyjából lineárisan haladó narratíva a könyv lélektani mélységét gazdagítja: amikor az egyik lány a felszínen, a többiek számára zsugoriként jelenik meg, akkor saját fejezetében megtudjuk, milyen belső vívódás készíti erre a viselkedésre. Amikor valaki más szégyenteljesen vi-

selkedik, akkor a következő epizódban azt is látjuk, hogyan próbálja ezt saját maga előtt is eltitkolni, kimagyarázni. A lányok szemszögéből látjuk azt is, ahogy McBurney hamar ráérez mindegyikük gyenge pontjára, könnyedén elcsábítja és leveszi őket a lábukról. Amikor Miss Martha, az intézmény vezetője egy szavazat esetén is eltávolítaná a férfit a házból – mindenki hallgat. Az egyes fejezetek úgy hangzanak, mintha egy bűnügyi nyomozást kísérő kihallgatások jegyzőkönyvei lennének, ezzel is előrevetítve, hogy valami sötét dolog van készülődben.

A történet különös báját az adja, ahogy fokozatosan megismerjük a lányokat, egyéni történeteiket, amelyek egyébként szépen megrajzolják a történelmi közeget is. Pikírt megjegyzéseikből megismerjük, miként gondolkodnak a rabszolgatartásról, miközben mindenki elveszített már valakit, vagy izgul valakire, aki a frontokon harcol. Mind az öt lány azért maradt az iskolában a háború alatt is, mert nincs hova menniük. Szereplőink a maguk módján mind ártatlannak, egyszerű és unalmas világukban nagy eseményt jelent a sérült ellenség megjelenése a zeneszobában. Mindannyian előveszik legcsinosabb ruhájukat, ékszereiket, folyamatosan csipkelődnek egymással, megjegyzést tesznek a másik megváltozott viselkedésére,

az olvasó előtt pedig lassan kibontakozik, kinek mit jelent a férfi érkezése. A bájos hangon megszólaló idilli elbeszélés azonban egy egyre sötétebb történetet fest meg, vérfertőzéssel, családi drámákkal tarkítva, amíg eljut a brutális végkifejletig.

Az adaptációk nem hivatalos törvénye szerint jó könyvből csakis rossz film készülhet (és fordítva, rossz könyvből lehet jó a film), ám ezúttal Sofia Coppola egy olyan adaptációt írt és rendezett, amely nagyon hasonló élményt ad, mint az alapjául szolgáló regény. Ezt pedig azzal érte el az amerikai alkotó, hogy a könyvnek elsősorban a hangulatát ragadta meg, és adta vissza tökéletesen mind a film vizuális világával, mind a színészvezetéssel. Rengeteg sűrítéssel és kihagyással dolgozik – teljes cselekményszálak és két jelentős szereplő marad ki az adaptációjából –, ám úgy rajzolja fel a karaktereket és a történet ívét, hogy az tökéletesen visszaadja a regény világát. Háttérbe szorul a politikai közeg – ezért tűnik el teljesen a fekete rabszolga karaktere –, központi szerepet kap az elfojtott női sexualitás, amellyel Coppola izgalmasan játszik el. Szemben *A tizedes háreme* macsó adaptációjával, igazi női filmet rendezett egy olyan történetből, ahol a cselekmény szervezői és elbeszélői mind nők, méltó párt állítva ezzel Cullinan regénye mellé.

„Az aranykalitka ezúttal is a hősnőkre zárul”

(Kirsten Dunst, Nicole Kidman és Elle Fanning)

ATHENAEUM KIADÓ, 2017

SOFIA COPPOLA: CSÁBÍTÁS

Gyilkos szüzek

VARRÓ ATTILA

SOFIA COPPOLA ÚJ KORSZAKOT NYIT ÉLETMŰVÉBEN KIFORDÍTOTT HÁREM-FILMJÉVEL.

Tizenhét év telt el Sofia Coppola szív-szorító debütje, az *Öngyilkos szüzek* óta és idei, hatodik nagyjátékfilmjével a rendező végérvényesen nagykorú lett: jelentse ez a filmnyelvi eszköztár hivalkodó pózoktól (*Made in Hollywood*) és kamaszos szertelenségtől (*Marie Antoinette*) mentes, érett alkalmazását, a filmadaptáció és szerzőiség tökéletes összhangját vagy épp a hollywoodi stúdióvilágba történő integrációt, amely során alapanyag, sztár és népszerű műfaj egyaránt megkapja az illendő bánásmódot – egy multiplexben és artmoziban egyformán életképes, fordulatos és szépséges alkotásban. A *Csábítás* Coppola második regényfeldolgozása az elsőfilm után, ráadásul a Thomas Cullinan vaskos művéből készült polgárháborús thriller-románc ugyancsak egy összezárt leányközösségben játszódik, amelyet anyai szigorral irányít a virginiai(!) Fansworth Leányiskola

nyársat nyelt igazgatónője, mígnem a fér-fijelenlét – egy sebesült északi baka alakjában – betolakodik a fruska-kommuna elfojtásokkal teli, önpusztító közegébe és a frivol szexuális érdeklődés lassacsckán véres tragédiába fordul. Mintha a rendező egy ismerős történetiszöveget próbálná újraszózni szerzői képét, módosításaival jelezve megváltozott viszonyát a filmkészítéshez és önkifejezéshez: ami 1999-ben még érzékeny, fuldokló valomás volt a kertvárosi leányszobából a korlátok áthághatatlanságáról (akár a szülői hatalom, akár a férfitekintetek szabják), az 2017-ben fülledt, érzéki manifesztum az erejére találó nőieségről, amely ugyanolyan hatékonyan képes tárgyasítani férfialanyát (felhasználva teljes hatalmi eszköztárát véres erőszaktól szexuális kezdeményezésen át a mozgáster leszükitéséig), ahogy ezt a klasszikus Hollywood, köztük a Cullinan-regény első feldolgozását jegyző Don Siegel (*A tizedes háreme*) teszi nőalakjaival.

A *Csábítás* persze nem egy forradalom himnusza, az aranykalitka ezúttal is a hősnőkre zárul, de immár a nők kezében a kulcsa. Míg az öngyilkos szüzek halálukkal menekülni próbáltak a totális passzivitás elől, a gyilkos szüzek (beleértve az anyafigurát is) aktív tettstársakként végzik a rács mögött – legyen bár motivációjuk csalódottság, bosszú vagy önvédelem, ebből a világból a cselekvés, az erőszak révén sem lépnek ki. A vonzó tizedes a szabadulás, az új élet lehetőségét kínálja: mindenki megpróbálja saját vágyaihoz, igényeihez szabni (a Siegel-adaptáció kétszínű, manipulatív jenkijéhez képest sokkal jóvalvalóbb és tehetetlenebb figura), legyen az a kép hősszerelmes, szerető apa vagy ádáz szerető – ám a vetélkedés során megmentőből eunuch lesz kezük között és az adott műfaji heppiendek helyébe a Coppola-

drámák csendes, kollektív melankóliája lép. Míg a rendező leghatározottabb szerzői munkái (*Elveszett jelentés*, *Made in Hollywood*) a műfaji elvárások tagadásáról szóltak, a *Csábítás* csupán a záróképre, egyfajta tanulságként jut el ugyanerre a pontra: addig rendezőnője könnyed eleganciával váltogat a *Southern gothic* és női melodráma, románc és thriller között, korábbi művei eseménytelenségét és repetitívitasát feltartóztatlan erővel sodródó cselekményre cserélve. Ha a debütfilm még arról szólt, milyen érzés egy Coppola-lánynak saját helyét keresni az álomgyári háremben, az idei adaptáció/remake (nehéz megállapítani, melyik forráshoz áll közelebb) szüzei már a műfaji fegyvertárat felhasználva küzdenek céljukért, majd közösen csatlódnak a férficsábításban (az eredeti cím árulkodóbb módon „ámítást” jelent), lemondva arról az illúzióról, hogy a szeretett férfival kéz a kézben távozzanak az álomgyári naplementébe – egy utolsó vacsora keretében újra egymásra találnak, erőt nyerve és megtisztulva a magukba plántált romantikus kliséktől.

Míg az 1971-es *A tizedes háreme* a Siegel-Eastwood szerzőpáros kezében keserű tagadása volt a hollywoodi értékeknek, akár a kalandorientált western, akár a kosztümös melodráma felől közelítjük meg, Coppola kortárs női olvasatában Cullinan története nem a műfaji dekonstrukció, inkább a szerzői rekonstrukció eszközévé válik: egy újrakezdés mérföldkövének tűnik, ahol az önkifejezés saját zsáner-lehetőségeit keresi (lásd a *Nagyítás* vagy a *Gloria* példáját) nyitottan és érzékenyen az idegen terep szabályaira – Siegelnél mindenki egyformán negatív, Coppolánál senki sem az. Mintha csak a rendező azt üzenné új filmjével: kitanulta a mesterségét, otthonosan mozog a zsánerdíszletek között, egyenrangú filmkészítő bármilyen téren bármelyik férfikollégával, de *egyelőre* köszöni, nem kér a fősodorból – inkább visszahúzódik saját szűk mesevilágába, az apró gesztusok, selymes csendek és szelíd rítusok közé, jelentsenek börtönt vagy menedéket.

CSÁBÍTÁS (The Beguiled) – amerikai, 2017. Rendezte: **Sofia Coppola**. Írta: **Thomas Cullinan** regényéből **Sofia Coppola**. Kép: **Philippe Le Sourd**. Zene: **Phoenix**. Szereplők: **Nicole Kidman** (Martha), **Kirsten Dunst** (Edwina), **Elle Fanning** (Alicia), **Colin Farrell** (McBurney). Gyártó: **American Zoetrope**. Forgalmazó: **UIP-Duna Film**. Szinkronizált. 94. perc.

